

Моніторинг динаміки досягнень дітей дошкільного віку

1. Пріоритетним напрямом діяльності дошкільних навчальних закладів є спрямування освітнього процесу на реалізацію нового Базового компонента дошкільної освіти.

Цілісність освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі забезпечується реалізацією БКДО та тієї чи іншої програми. Важливим інструментом підвищення ефективності впровадження та реалізації програми є обов'язкове її обговорення в колективі, у групах та на батьківських зборах разом з батьками, які являються активними учасниками освітнього процесу в ДНЗ.

2. Запорукою успішної реалізації ключових завдань БКДО та програми для кожної вікової групи, організації та змістового наповнення освітнього процесу у дошкільних навчальних закладах є створені належні умови, а саме:

- професійна підготовка кадрів;
- створення предметно-розвивального середовища;
- науковий супровід навчальних програм;
- навчально-методичне забезпечення;
- забезпечення виявлення труднощів у педагогів, з метою їх корекції;
- створення консультативної служби для батьків.

Проте, як підтверджує практика, головними умовами, які забезпечують ефективність реалізації завдань БКДО та освітньої програми, за якою працює педагогічний колектив ДНЗ, є: створення ігрового предметно-розвивального середовища у групах та в ДНЗ в цілому і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу з дошкільниками.

3. Важливим показником результативності роботи ДНЗ є готовність дитини до навчання у школі: фізична, соціальна, вольова, мотиваційна, інтелектуальна

4. На сьогоднішній день показником ефективності реалізації завдань БКДО є його наступність зі стандартами початкової школи. Отже, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти вимоги до обсягу необхідної інформації, життєво важливих умінь і навичок дітей, системи ціннісних ставлень до світу та самої себе є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу в ДНЗ, незалежно від їх підпорядкування, типу і форм власності.

5. Про якість змісту дошкільної освіти та підготовки дітей до школи свідчить рівень їх розвитку, завдяки якому вони готові до шкільних навантажень та виконання навчальних завдань, закладених у ДСЗПО.

Л.С. Виготський "Готовність дитини до школи забезпечує такий рівень її актуального (дійсного на момент діагностики) розвитку, за якого "зона найближчого розвитку" (можливі досягнення дитини) перекриває програмні вимоги перших місяців навчання в школі".

6. **Моніторинг** - це засіб контролю за освітнім процесом, форма організації збору, зберігання, оброблення та розповсюдження інформації про діяльність педагогічного колективу ДНЗ, що забезпечує безперервне стеження за станом освітньої роботи і прогнозування розвитку дошкільної освіти.

Метою моніторингу є вивчення стану реалізації завдань Базового компонента дошкільної освіти, стану організації освітнього процесу в ДНЗ.

Завдання моніторингового дослідження:

1. Виявити якість практичної реалізації завдань Базового компоненту дошкільної освіти та отримати об'єктивну інформацію про якість дошкільної освіти, а також прогнозувати її розвиток.

2. Дослідити рівень засвоєння програмового матеріалу дошкільниками відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти та освітньої програми ДНЗ.

3. Провести порівняльний аналіз відповідності фактичних результатів освітньої діяльності ДНЗ прикінцевій меті - вимогам Державних стандартів дошкільної освіти та освітньої програми.

4. Визначити чинники, які сприяють покращенню виконання освітньої програми в ДНЗ.

5. Надати рекомендації педагогам та батькам дошкільників стосовно визначення шляхів покращення якості дошкільної освіти, спираючись на результати моніторингу.

7. **Об'єктами моніторингу є:**

- інформація про учасників освітнього процесу (педагогів, дітей, батьків), зокрема про стан їх здоров'я, соціальний захист, умови життя та виховання, рівень задоволення потреби в освітніх послугах;
- навчально-методичне, матеріально-технічне, нормативно-правове, кадрове забезпечення освітнього процесу.
- результати освітнього процесу (навчально-пізнавальної, творчої, ігрової діяльності дітей тощо).

Отже, учасниками моніторингу є всі суб'єкти освітнього процесу (педагоги, діти, батьки).

8. *Методами моніторингу є:*

- статистичні обстеження;
- експертні опитування педагогів, дітей, батьків;
- вивчення документації педагогів;
- метод аналізу результатів педагогічної діагностики дітей;
- методи обробки та накопичення інформації;
- методи математичної статистики.

9. *Педагогічна діагностика* - це метод з'ясування всіх обставин перебігу освітнього процесу, достеменне визначення його результатів; *педагогічне діагностування* - процес (складова частина) практичної діяльності педагога, яка передбачається його посадовими обов'язками, з метою вивчення стану і результатів освітнього процесу з дошкільниками. На цій основі проводиться правильне прогнозування можливих відхилень, визначення шляхів їх попередження, а також коригування процесу навчання, виховання і розвитку дошкільників з метою підвищення якості дошкільної освіти.

Поняття «діагностики» прийшло в педагогіку з медицини, і довгий час викликало суперечки вчених про правомірність його використання в освітньому процесі. Приблизно в один час цей термін у двох країнах не тільки став використовуватися в науковому середовищі, але і зайняв важливе місце в практиці педагогів. У Німеччині поняття «педагогічна діагностика» розробив і описав К. Інґемкамп (1968), а в Росії - С. С. Белкін (1981). Кожен сучасний педагог, оцінюючи результативність своєї діяльності, аналізуючи ефективність навчальних програм і методів виховання, має опиратися на педагогічну діагностику.

10. *Змістом педагогічної діагностики* є фіксування результатів розвитку, навчання та виховання дітей за певний проміжок часу (місяць, квартал, півріччя, навчальний рік). *Учасниками педагогічної діагностики в ДНЗ* є діти всіх вікових груп.

У поняття «діагностування» вкладається ширший і глибший зміст, ніж у поняття «перевірка знань, умінь і навичок» дітей. Останнє тільки констатує результати, не пояснюючи їх походження. У той час як діагностування включає контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних про дитину, їх аналіз, розглядає результати розвитку дитини з урахуванням способів їх досягнення.

11. *Види педагогічної діагностики:*

- *Початкова* (на початку навчального року (вересень) з метою визначення стартових можливостей дошкільників і постановки конкретних завдань на перспективу).
- *Поточна* (відстеження результатів освітнього процесу з дітьми на певному етапі - за місяць, квартал, півріччя).
- *Узагальнювальна* (підбиття підсумків життєдіяльності дошкільників за тривалий період, рівнів їх розвитку та виконання освітніх програм).

12. Педагогічна діагностика дітей проводиться під час звичайних для них видів діяльності: занять, гри, самостійної діяльності, прогулянки, інших режимних моментів, в ході яких вихователь *спостерігає* за поведінкою дітей, особливостями їх спілкування, зацікавленнями, досягненнями тощо. Проте діагностування містить і *спеціальні діагностичні процедури*, які відбуваються також у звичній обстановці: в режимі гри, бесіди, заняття чи міні-заняття з окремими дітьми.

13. Найпоширенішим методом здійснення аналізу результатів освітньої роботи з дітьми *раннього віку* (до 3-х років) є педагогічне оцінювання за *системою показників нервово-психічного розвитку малюків* (вересень, січень, травень). В результаті цієї педагогічної діагностики визначається чотири групи розвитку дітей, з яких три перших характеризують нормальний розподіл дітей, а четверта - граничний, що вимагає особливої уваги дорослих (педагогів, логопеда, психолога, лікарів). Залежно від результатів нервово-психічного розвитку дітей завдання педагогів може полягати надалі або в збереженні досягнутого рівня розвитку кожної дитини, або в підвищенні цього рівня. (див. ж-л «Вихователь-методист дошкільного навчального закладу» №6\2010).

За результатами обстеження нервово-психічного розвитку малюків вихователі розподіляють їх на дві підгрупи за психологічним віком (молодшу. старшу), посилено працюючи з дітьми молодшої підгрупи.

14. З **другої молодшої групи** педагогічне обстеження рівня розвитку дітей може проводитися:

за найбільш значущими знаннями, вміннями та навичками (показниками, критеріями) з кожного **розділу програми** (*цікава математика, мовленнєве спілкування, рідна природа, ознайомлення з довкіллям, образотворча діяльність, ігрова діяльність тощо*);

за показниками (критеріями) **кожної освітньої лінії** («Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у світі природи», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Гра дитини», «Мовлення дитини»);

за показниками (критеріями) **ключових компетентностей** (здоров'язбережувальна, особистісно-оцінна; родинно-побутова, соціально-комунікативна, предметно-практична, художньо-продуктивна, ігрова, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, природничо-екологічна, мовленнєва, комунікативна).

З метою проведення цілеспрямованого і повного педагогічного обстеження рівня засвоєння програмового матеріалу дошкільниками відповідно БКДО вихователям варто оцінювати досягнення дітей кожної вікової групи за **показниками** (моделями, критеріями) всіх семи освітніх ліній. Для кожної вікової групи ці критерії свої, і добираються вони з усіх розділів освітньої програми, узгоджуючись з освітніми лініями БКДО, оскільки розвиток дитини - це цілісний процес, який відбувається в усіх освітніх лініях, і він не може розглядатися ізольовано від жодної з них. Дуже важливо отримувати інформацію про розвиток дитини також і від батьків та враховувати її при виведенні результатів педагогічної діагностики.

15. Методи педагогічної діагностики:

- контрольні та підсумкові заняття;
- міні-заняття з окремими дітьми;
- спостереження за дітьми (безпосередні, опосередковані);
- бесіда з дітьми (як допоміжний метод);
- метод доручень (як один із видів природного експерименту);
- вивчення продуктів праці дошкільнят (малювання, ліплення, аплікації, конструювання, художньої праці, мовленнєвої творчості тощо);
- контрольні зрізи рівнів знань та умінь дітей з різних розділів програми (нульові зрізи - у вересні, контрольні зрізи - у грудні-січні, підсумкові зрізи - у квітні-травні);
- дидактичні ігри та вправи;
- розвивальні ігри ;
- вивчення листків здоров'я кожної дитини;
- анкетування (опитування) батьків;
- аналіз мовлення батьків і рідних дитини;
- кваліметричні методи тощо.

16. Практика показує, що у роботі вихователів контрольні та підсумкові заняття займають чільне місце, оскільки одночасно можна перевірити рівень виконання програми з конкретного розділу чи освітньої лінії більшої частини дітей. Проте на такому занятті має бути присутній для фіксації показників і

ведення протоколу педагогічної діагностики завідувач, вихователь-методист чи інша доросла особа. Фіксування результатів педагогічної діагностики може проводитися одночасно двома-трьома особами (вихователь, завідувач, методист, психолог, батьки, студенти-практиканти тощо); їх записи зіставляються, на їх основі складається протокол обстеження (окремо по кожній дитині або у зведеній таблиці).

Особливо значущою сьогодні є така форма діагностики розвитку дошкільників, коли до неї залучаються батьки вихованців. Вже на початку навчального року батькам можна запропонувати перелік всіх показників засвоєння дитиною знань, умінь і навичок на навчальний рік (можна за розділами програми чи за освітніми лініями) для *самотійного оцінювання* рівня її розвитку та відзначити у ньому ті знання, які дитина вже має на початку навчального року. Наприкінці навчального року батькам пропонувати повторити процедуру і порівняти рівень розвитку дитини з тим, який був на початку навчального року, оцінити її власні досягнення і спланувати подальшу освітню роботу. *Вихователь порівнює результати діагностики, проведеної батьками, з власними та робить відповідні висновки щодо рівня розвитку дитини.* Тісна співпраця родини і дошкільного закладу не забариться, як і не забариться шанобливе ставлення до праці вихователя ДНЗ.

Педагогічна діагностика не спрямована на те, щоб ділити дітей на категорії, вішати ярлики, робити висновки: здатна, не здатна дитина засвоїти програму, а навпаки - надати дитині допомогу і підтримати в її можливостях та зацікавити у прагненні більше дізнаватися про щось нове. Небажано повідомляти *безпосередні результати* педагогічної діагностики дитини іншим дітям, батькам, знайомим дорослим. Вихователь має лише надати батькам конкретні методичні рекомендації та поради, як саме допомогти дитині в її розвитку з тих чи інших розділів програми, освітніх ліній, як спільно з ними досягнути кращих результатів у підготовці дитини до школи.

Результати педагогічної діагностики порівнюються тільки з власними досягненнями дитини протягом певного періоду. Лише за правильної організації освітнього процесу вихователем у тісній співпраці з батьками в дитини, як показує практика, поступово підвищується рівень розвитку, і вже на кінець навчального року може з низького рівня перейти у середній, а з середнього - у вище середнього чи навіть у високий рівень розвитку.

21. Отже, педагогічна діагностика дозволяє вихователям і вихователю-методисту своєчасно фіксувати рівні розвитку дітей на початок, середину та кінець навчального року. А систематичне відстеження (моніторинг) динаміки змін у розвитку дошкільників допомагає визначати необхідні методи надання їм допомоги за кожною освітньою лінією, а також вносити корективи в освітній процес, як індивідуально для кожної дитини, так і всієї групи в

цілому. Таким чином, *педагогічна діагностика - це основа для здійснення педагогічного моніторингу в ДНЗ.*

Педагогічна діагностика відрізняється від психологічної, яка проводиться психологом за спеціальними тестами з метою дослідження різних психічних функцій дитини (уваги, пам'яті, мислення, сприймання тощо) та визначення відповідності-невідповідності її психічного розвитку нормі.

22. Документація з моніторингу освітньої діяльності в ДНЗ:

- Постанова Кабміну від 14.12.2011 №1283 "Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти"
- Наказ по ДНЗ "Про проведення в дошкільному навчальному закладі моніторингу оцінювання рівня знань, умінь та навичок дітей".
- План проведення моніторингового дослідження рівня знань, умінь і навичок дітей, сформованості їх життєвої компетенції станом на... (I півріччя 2013\2014 н.р.).
- Журнал педагогічного обстеження дітей (в кожній віковій групі). Критерії педагогічного оцінювання дошкільників для всіх вікових груп.
- Зведена інформація про результати моніторингу оцінювання знань, умінь та навичок дітей в ДНЗ за станом на... (I півріччя 2013\2014 н.р.). Зведена таблиця показників якості освітнього процесу у вікових групах, результатів моніторингу оцінювання рівня знань, умінь та навичок дітей в ДНЗ за станом на... (вказати період).
- Наказ по ДНЗ "Про підсумки проведення в дошкільному навчальному закладі моніторингу оцінювання рівня знань, умінь та навичок дітей".
- Матеріали проведення педагогічної діагностики (дидактичні матеріали, картки-схеми, опитувальники, конспекти контрольних та підсумкових занять тощо).

Рекомендована література

1. Базовий компонент дошкільної освіти України, 2012.
2. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина», 2013.
3. Коза-диск №1\2012 (Шаблони документів закладу освіти).

4. О. Кононко. Основні показники сформованості цілісної картини світу дітей 6-7 років. Ж-л «Вихователь-методист» №1\2014.
5. О. Кочерга «Коли дитина готова до школи». Ж-л «Дошкільне виховання» №12\2012.
6. Наказ МОН України «Про затвердження орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів» №772 від 17.06. 2013р.
7. Додаток 1 до наказу МОН №772 від 17.06.2013 «Орієнтовні критерії оцінювання діяльності дошкільних навчальних закладів».
8. Експертиза якості освітнього процесу відповідно до Базової програми. Алла Коваленко (ж-л «Вихователь-методист» №8/ 2010, ст.49-65).
9. Концепція постійного контролю за якістю дошкільної освіти. К. Крутій (ж-л «Вихователь-методист» №4/ 2009, ст.35-44).
10. Актуальність упровадження моніторингу в системі дошкільної освіти. К.Крутій (ж-л «Вихователь-методист» №0/ 2008, ст.17-23).
11. Моніторинг індивідуальних досягнень дітей з особливими потребами. (ж-л «Вихователь-методист» №3/2009, ст.60-70).
12. Табелі успіху як засіб моніторингу якості дошкільної освіти. А.Андруняк (ж-л «Вихователь-методист» 9/2010, ст.18-25).
13. Кваліметричний підхід в управлінні навчальним закладом. Зоя Рябова, Раїса Назарян (ж-л «Палітра педагога» №3/2005, ст.13-15).
14. Контроль за розвитком малюків. Т Гурковська (ж-л «Вихователь-методист» №6/2010).